

Udsætningsplan for Giber Å

Distrikt 13. - vandsystem 17

I. Indledning

Denne udsætningsplan er udarbejdet på baggrund af undersøgelser over den fiskeribiologiske tilstand i Giber Å. Undersøgelsen er foretaget i perioden fra den 6. september til den 9. september 2006 af Danmarks Fiskeriundersøgelser, Afd. for Ferskvandsfiskeri i Silkeborg med assistance fra Aarhus Lystfiskerforening.

Udsætningsplanen er en revision af den tidligere plan fra 1999. Planen er udarbejdet som led i de aktiviteter, der sker i forbindelse med den generelle fiskepleje.

Aarhus Amt og Aarhus Lystfiskerforening har været behjælpelige med oplysninger om bl.a. vandløbsrestaureringer og gydegrusudlægninger.

Udsætninger i vandløbene bliver varetaget af Aarhus Lystfiskerforening.

Metode

Udsætningsplanen er inddelt i 4 afsnit og et tilhørende oversigtskort.

På kortet er der udlagt et stationsnet på de steder i vandsystemet, hvor der er en undersøgelses- eller udsætningstation. Ved teksten, afsnit II, er alle stationsnumrene nævnt, men alle stationer er ikke nødvendigvis blevet besigtiget eller befisket ved undersøgelsen. På kortet vil en station fremstå som et punkt med nummer. Såfremt der tillige er udsætning, vil stationen være vist ved et symbol, der samtidig angiver hvilken størrelsesgruppe der skal udsættes.

Feltundersøgelserne omfatter såvel besigtigelser alene, som besigtigelser i forbindelse med kvalitative og kvantitative bestandsanalyser, udført ved elektrofiskeri på udvalgte stationer i vandsystemet. Bestanden er beregnet ud fra resultaterne ved elektrofiskeri, hvor man har anvendt udtyndingsmetoden, som forudsætter minimum 2 befiskninger over samme strækning. I tilfælde hvor der ved første befiskning bliver fanget 10 ørreder eller færre pr. 50 m vandløbsstrækning, er der kun fisket 1 gang. I disse tilfælde er bestandstætheden beregnet ud fra den gennemsnitlige fangsteffektivitet.

Stationsnumrene angivet i bilag 1 og på kortet (bilag 2) refererer til de samme lokaliteter. Bilag 1 viser befisket areal, biotopbedømmelsen af de enkelte stationer (vandløbets egnethed som ørredvand efter skala 0 - 5) og det fundne antal ørred opgivet som individ pr. 100 m², opdelt i yngel (under 1 år) og ældre. Desuden er der angivet hvilke fiskearter, som er observeret på de enkelte stationer.

Undersøgelsen omfatter 24 stationer. På 6 stationer er der alene foretaget besigtigelser, mens der på 18 stationer er foretaget både besigtigelse og kvantitativ bestandsanalyse ved elektrofiskeri.

Hvor bestandstætheden for yngel på undersøgelsestidspunktet (½-års ørred) er 50/100 m² eller derover, må biotopen anses for hensigtsmæssigt besat, hvorfor der ikke er behov for udsætning. Er der tale om større fisk (12-20 cm) må en bestand på 20/100 m² anses for tilfredsstillende, og drejer det sig om fisk på over 20 cm må en tæthed på 7/100 m² og derover være tilfredsstillende.

Naturforholdene på lokaliteten, herunder bundens beskaffenhed og naturlige skjul, spiller dog en vis rolle i denne forbindelse, hvorfor bedømmelsen af udsætningsbehovet samt den anviste mængde og fiskenes alder for en given lokalitet i nogen grad er undergivet et skøn.

Udsætningsmængderne er beregnet ud fra følgende tabel:

Biotops-karakteren	Antal ørred pr. 100 m ²			
	Yngel	½-års	1-års	Store
5	300	75	30	10
4	240	60	24	8
3	180	45	18	6
2	120	30	12	4
1	60	15	6	2

Resultater

År	Antal befiske-de stationer	Stationer med ½-års		Stationer med ældre	
		På antal st.	%	På antal st.	%
1998	17	9	53	10	59
2006	18	15	83	15	83

Som det fremgår af tabellen er antallet af stationer med såvel ½-års ørred som ældre ørred øget siden 1998. Dette skyldes ikke mindst, at der siden dengang er skabt passage for opgangsfisk ved Vilhelmsborg samt i Beder Bæk. Begge steder er der denne gang fundet en naturlig ørredbestand i modsætning til undersøgelsen i 1998. Ligeledes er der fundet naturlig ørredyngel i de to små tilløb; Tilløb fra Moesgård og Tilløb fra Lille Fulden, hvilket heller ikke var tilfældet i 1998. Begge disse tilløb har dog så ringe vandføring, at det næppe er hvert år, der er succes med gydningen.

I selve hovedløbet fra nedstrøms Vilhelmsborg og til udløbet i Århus Bugt er der i lighed med tidligere fundet en naturlig ørredbestand, som dog ikke står mål med den fine biotop. Imidlertid er både bassintrappen ved Skovmøllen og kammertrappen ved Fulden Mølle blevet erstattet af omløbsstryg i 2005. De forbedrede passageforhold vil forhåbentligt bevirke, at ørredtætheden på naturlig vis vil øges opstrøms disse. Derudover er Giber Å især på den nedre brede del udsat for, at større partier af bunden udtørres i nedbørsfattige perioder. Dette betyder bl.a. at æggene i nogle gydebunker går tabt, hvilket kan være en forklaring på den ret lave tæthed af yngel der blev konstateret nedstrøms Skovmøllen.

Forslag til forbedring af de fysiske forhold

Vedligeholdelse

Det er afgørende betydning at vandløbsvedligeholdelsen foregår så skånsomt som muligt, dvs. at oprensningen ikke ødelægger skjul, sten og gydebund. Under udarbejdelse af denne udsætningsplan blev der registreret hårdhændet grødeskæring på strækningen opstrøms Mårslet (st. 2-3). Her kan

grøden med fordel skæres mere skånsomt således at der fremkommer en mere slynget strømmende og skjul i vegetationen bevares.

Gydegrus og sten

Udlægning af gydegrus kan være relevant på strækninger, hvor de rette forhold, såsom vandstrøm og vandkvalitet er til stede. Ud over på denne måde at skabe flere egnede gydepladser er det ligeledes vigtigt at skabe en større fysisk variation i vandløbene. Dette kan gøres ved udlægning af større sten, indsnævring af vandløbet for at skabe strømmender samt genslyngning af regulerede vandløbsstrækninger. Herved skabes der skjul og standpladser samt gode fysiske forhold for fisk og vandløbsinsekter. Disse tiltag vil ligeledes være med til at ilte vandet og øge vandløbenes selvrensende effekt. Udlægning af gydegrus anbefales i Giber Å opstrøms Mårslet (st. 2-3) og i Beder Bæk

På grund af de ændringer, der sker i vandløbene med hensyn til bl.a. forureningstilstand, ændret vedligeholdelse, etablering af faunapassage m.m., bør resultaterne af udsætningsplanens virkning kontrolleres efter en 6-årig periode af DFU, Afd. for Ferskvandsfiskeri, Silkeborg.

II. Bedømmelse af de enkelte vandløb

Vandløbets navn og st. nr. på bilag 1	Bedømmelse	Udsætningsmateriale og antal
Giber Å (1)	Den øverste del af Giber Å, kaldet Ballebæk, har svag strøm og blød-sandet bund. Vandløbet var stærkt tilgroet i vegetation, og der blev ikke fanget hverken ørred eller andre fisk. På den befiskede strækning blev der dog fundet en død aborre. Ikke ørredvand. Lgd.: ca. 0,5 km, gbr.: 2,2 m, dybde: 30-40 cm.	
Giber Å (2-4)	På det videre forløb forbi Testrup og til Mårslet er der jævn-god strøm og overvejende stenet bund samt lidt grus. Gydegrus er en mangelvare, og det kan med fordel lægges ud på udvalgte strækninger. Indholdet af aflejret sand er dog mange steder højt. Grødeskæringen kan med fordel udføres mere skånsomt, således at der kan opstå en mere varieret strømrrende og flere skjul. Der blev konstateret en mindre, naturlig ørredbestand, som suppleres med udsætninger. Lgd.: ca. 3,0 km, gbr.: 1,8 m, dybde: 5 – 30 cm. Her udsættes:	6.400 stk. yngel
Giber Å (5)	På strækningen nord-øst for Mårslet er der stor variation og som følge heraf mange gode skjulesteder til ørred. Også her blev der fundet en mindre selvreproducerende ørredbestand. Ingen udsætning. Lgd.: ca. 1,2 km, gbr.: 2,4 m, dybde: 5 – 40 cm.	
Giber Å (6)	Ved Vilhelmsborg er der etableret et omløbsstryg i 2003. Førhen var det ikke muligt for optrækkende fisk at passere det mange meter høje stemmeværk. Stryget har dog ikke fungeret optimalt og var under renovation ved besigtigelsen d. 6/9 2006. I den forbindelse vil stryget bl.a. blive forlænget. Forbedringerne af stryget vil forhåbentlig bevirke at, at ørreder på gydevandring får lettere ved at nå opstrøms Vilhelmsborg.	

Vandløbets navn og st. nr. på bilag 1	Bedømmelse	Udsætningsmateriale og antal
Giber Å (7- 9)	Strækningen fra Vilhelmsborg og til Fulden Mølle har klart vand, overvejende stenet-gruset bund og gennemgående mange skjul. Der blev fundet ca. samme tæthed af ørred som i 1998, hvilket er i underkanten af bærekapaciteten. Ved Fulden Mølle er der i 2005 etableret et flot omløbsstryg uden om møllesøen til erstatning for den ca. 10 år gamle kammertrappe. Medlemmer af Aarhus Lystfiskerforening har i efteråret 2006 observeret adskillige gydebanker på strækningen mellem Vilhelmsborg og Fulden Mølle. Med de forbedrede passageforhold op til denne del af Giber Å forventes ørredbestanden at vokse på naturlig vis i de kommende år. Derfor anbefales det, at der ikke længere sættes fisk ud på strækningen. Lgd.: ca. 2,9 km, gbr.: 3,1 m, dybde: 2 – 40 cm.	
Giber Å (10-13)	Fra Fulden Mølle forbi Skovmøllen og til udløb i Århus Bugten er Giber Å stadig en glimrende ørredlokalitet med såvel gydemuligheder som levesteder for større ørred. En stor del af strækningen er overdækket af skov, og vandløbet fremstår her uden vegetation, men sten, grene og trærødder danner mange skjul og standpladser. Bestanden er dog ret ringe set i forhold til den gode biotop. Årsagen kan skyldes, at åen især på den nedre brede del bliver tørlagt i nedbørsfattige perioder, hvorved ørredyngel og æg i nogle af gydebankerne går tabt. Som følge heraf vil overlevelsen svinge en del fra år til år. Ved Skovmøllen er der i 2005 lavet et omløbsstryg til erstatning for den gamle bassintrappe, der var etableret engang i 60'erne. Stort set alt vand ledes gennem omløbsstryget. Ingen udsætninger udover mundingsfisk. Lgd.: ca. 2,8 km, gbr.: 4,6 m, dybde: 5 – 25 cm. Mundingsudsætning:	2.000 stk.
<u>Tilløb til Giber Å, højre side</u>		
Morsbæk (14)	Blødbundet bæk med svag strøm. Ikke ørredvand. Lgd.: ca. 1,0 km, gbr.: 1,1 m, dybde: 20 – 25 cm.	

Vandløbets navn og st. nr. på bilag 1	Bedømmelse	Udsætningsmateriale og antal
Beder Bæk (15)	Den øvre del af bækken opstrøms Beder har svag strøm og blød bund. Biotopen er ikke egnet til ørred. Lgd.: ca. 1,8 km, gbr.: 1,1 m, dybde: 20 cm.	
(16-17)	På det videre forløb forbedres de fysiske forhold gradvis. Bunden bliver stenet-gruset flere steder med endog store sten. Gydegrus kunne dog med fordel placeres på udvalgte strækninger. Ved udløbet er der for ca. to år siden fjernet et større styrt. Faldet er udjævnet ved at lave syv-otte slyngninger af bækken og sikre dem med sten. At dette styrt er fjernet er formodentlig årsagen til, at der denne gang blev konstateret en selvreproducerende ørredbestand i den nedre del af vandløbet. Ingen udsætning. Lgd.: ca. 1,7 km, gbr.: 1,1 m, dybde: 3 – 25 cm.	
Tilløb fra Lille Fulden. (18)	Et lille tilløb med ringe vandføring, men ellers gode fysiske forhold. Der blev elfisket på en strækning med mange store sten, hvor passageforholdene er vanskelige, idet vandet nærmest bare siver imellem disse. At der er moderfisk, der formår at nå herop er ret bemærkelsesværdigt. Det må imidlertid være tilfældet, idet der blev fundet naturlig yngel såvel som en enkelt ældre ørred. Der blev ikke fundet ørred i vandløbet ved undersøgelsen i 1998. Intet udsætningsbehov. Lgd.: ca. 1,0 km, gbr.: 1,0 m, dybde: 2-7 cm.	
<u>Tilløb til Giber Å, venstre side</u>		
Kapelbæk (19-22)	Den øvre del af Kapelbæk har blød-sandet bund. Ved Langballevej forbedres de fysiske forhold, og her er der tilmed udlagt gydebanker af Dansk Center for Jordbrugsuddannelse. Der blev undersøgt tre lokaliteter på strækningen fra Langballevej til udløbet, og alle tre steder blev der fundet høje tætheder af yngel samt en del ældre ørred. Intet udsætningsbehov Lgd.: ca. 2,3 km, gbr.: 1,8 m, dybde: 5 – 40 cm.	

Vandløbets navn og st. nr. på bilag 1	Bedømmelse	Udsætningsmateriale og antal
Tilløb til Kapelbæk fra Hørret Skov (23)	Fint skovvandløb med gruset-stenet bund, men med lav vandstand. Der blev i lighed med undersøgelsen i 1998 fundet en stor selvreproducerende ørredbestand. Intet udsætningsbehov. Lgd.: ca. 1,2 km, gbr.: 1,1 m, dybde: 2 – 10 cm.	
Tilløb fra Moesgård (24)	Et vandløb med udmærkede bundforhold, men ringe vandføring. Derudover er vandløbet karakteriseret ved at have et stort fald og en række naturlige småstyrt. Der blev konstateret en god tæthed af årets yngel, hvilket ikke var tilfældet i 1998. Intet udsætningsbehov. Lgd.: ca. 0,6 km, gbr.: 0,6 m, dybde: 2 – <u>5</u> – 15 cm.	

III. Udsætningsmateriale

På baggrund af undersøgelsen skulle udsætningsbehovet for Giber Å kunne dækkes ved årlige udsætninger af:

<u>Yngel</u>	<u>Mundingsudsætning</u>
6.400	2.000

Praktiske anbefalinger for udsætning af ørred

Udsætningsplanen omfatter et særskilt udsætningsskema, i hvilket der er anført udsætningsmængde og aldersgruppe for hvert udsætningssted. Udsætningsmaterialets fordeling på udsætningssteder skulle kunne ske alene ved benyttelse af skemaet samt kort. Udsætningsantallet må ikke overskrides, men kan deles til udsætning over flere gange, når blot udsætningerne bliver foretaget inden for den fastlagte periode:

1. Yngel foretages i april
2. Mundingsudsætning foretages i marts-april, uge 13-15

Yngel

Den udsatte yngel skal være fuldt svømmedygtig, og have opbrugt blommesækken samt være forfodret i mindst 3 uger. Udsætning af yngel skal foregå på de mest lavvandede steder (helst under 10 cm dybde), hvor strømmen er frisk og hvor der er skjulmuligheder mellem grus og/eller vegetation. Det er en forudsætning for en høj overlevelse, at ynglen bliver spredt videst muligt på den angivne strækning.

Mundingsudsætning

Angiver udsætning af smoltificerede 1- eller 2-års fisk (større end 14 cm, ca. 30 gr.) nederst i vandsystemet. Denne udsætning foretages i marts-april (uge 13-15) måned og fastsættes ud fra en vurdering af vandsystemets oprindelige og nuværende smoltproduktion. Disse fisk vil udvandre til havet og belaster derfor ikke vandløbet, hverken i henseende til føde eller revirer. Fiskene kan senere vende tilbage til vandsystemet som opgangshavørred.

Regler for udsætning af fisk

Det kan anbefales, at udsætningsplanen så vidt muligt opfyldes med fisk, som er afkom af vandsystemernes egne ørredstammer. Før en fiskeriforening går i gang med en sådan produktion, skal de veterinære problemer imidlertid afklares med Fødevarestyrelsen, Sektionen for akvakultur.

De ørreder som udsættes i forbindelse med pligtudsætninger, skal i det omfang det er muligt, være afkom af vildfisk opfisket i vandløbet. Man skal dog være opmærksom på at der gælder særlige veterinære krav til det udsætningsmateriale, som skal anvendes ovenfor IPN-fri (Infektiøs Pancreas Necrose) dambrug.

De love, som man skal være opmærksom på når man beskæftiger sig med udsætning af fisk, er blandt andet: Landbrugsministeriets bekendtgørelse nr. 508 af 2. oktober 1984 om bekæmpelse af smitsomme sygdomme hos ferskvandsfisk samt diverse vejledninger vedrørende desinfektion af transportmateriel og beklædning m.v. Endvidere er der bekendtgørelse nr. 486 som er "Bekendtgørelsen om afsætning af akvakulturdyr og -produkter inden for Den Europæiske Union (EU) samt indførsel heraf fra tredjelande".

I forbindelse med VHS-syge (Viral Haemorrhagisk Septikæmi) også kaldet Egtvedsyge, skal foreningen være opmærksom på reglerne vedr. flytning af laksefisk (gælder i øvrigt alle ferskvandsdyr) mellem landsdelene. En række vandløb har fået status som VHS-fri zone, zone A. Den øvrige del af landet ligger i zone C, hvori VHS-sygdom kan forekomme. D.v.s. at der i zone A kun må udsættes fisk, som er opdrættet indenfor zone A. Der foreligger også den mulighed, at Fødevarestyrelsen kan oprette en stødpudezone/observationszone B, denne zone har tidligere været gældende, men er ikke aktuel på nuværende tidspunkt.

Opmærksomheden skal, som tidligere beskrevet, også henledes på bestemmelserne vedrørende udsætning af fisk i frivand ovenfor visse nærmere angivne dambrug, hvor det også kræves, at udsætningsmaterialet er IPN-frit.

Før udsætning finder sted, skal nærmere oplysninger indhentes hos Sektion for akvakultur, Fødevareregion Vejle, Tysklandsvej 7, 7100 Vejle, telf.: 79 43 22 00, telefax 79 43 23 41, e-mail: vejle@fvst.dk.

Silkeborg, december 2006

Jørgen Skole Mikkelsen

IV. Udsætningsskemaer

I udsætningsskemaet er udsætningsstederne for yngel angivet med et antal meter op- og nedstrøms fra tilkørselsstedet. D.v.s. at antallet af udsætningsfisk for den enkelte station skal fordeles over den angivne strækning.

St. nr.	Vandløbsnavn	Meter op-strøms	Udsætningslokalitet	Meter ned-strøms	Antal
Yngel					
2	Giber Å	600	markvejsbro NØ for Testrup	500	3.000
3	Giber Å	300	Testrupvej	250	1.300
4	Giber Å	150	Obstrupvej	450	2.100
I alt					6.400

St. nr.	Vandløbsnavn	Udsætningslokalitet	Antal
Mundingsudsætning			
13	Giber Å	træbro ved Fiskerhuset	2000
I alt			2000

Bilag 1

Stationering, Biotopsbedømmelse og Befiskningsresultater

Vandsystem(er): Giber Å

St. nr.	Kortnr.	UTM-zone	UTM øst	UTM nord	Bredde g-snit (m)	Biotop yngel	Biotop ½-års	Biotop 1-års	Biotop flerårs	Best. 100m2 yngel	Best. 100m2 større	Obs. fisk
1317-01	1314IV	32	570264	6215045	2,2	0	0	0	0	0.0	0.0	aborre
1317-02	1314IV	32	571223	6214602	1,5	3	3			0.0	1.3	aborre,rudskalle
1317-03	1314IV	32	571854	6214473	1,5	3	3			5.3	9,6	ål
1317-04	1314IV	32	572234	6214404	2,5	3	3			9.6	1,6	aborre
1317-05	1314IV	32	573076	6214108	2,4		4	4		9.2	10.0	aborre,rudskalle
1317-06	1314IV	32	573985	6214635						ikke	befisket	
1317-07	1314IV	32	574766	6214500	3,2	4,5	4,5			21.7	8,1	ål,rudskalle
1317-08	1314IV	32	575613	6214801	3,5	4,5	4,5			39.1	12,1	ål,rudskalle,3pigh.
1317-09	1314IV	32	576271	6215293	2,7		3,5	3,5		26.3	20,6	ål,3pigh.,skrubbe,gedde
1317-10	1314IV	32	576692	6216126	4,1		4			10.9	12,5	ål
1317-11	1314IV	32	576919	62116376						ikke	befisket	
1317-12	1314IV	32	577129	6216690	4,5	4	4	4		10.3	14,8	ål,skrubbe
1317-13	1314IV	32	577751	6216498				2.5		ikke	befisket	
1317-14	1314IV	32	570190	6214975	1.1	0	0	0	0	ikke	befisket	
1317-15	1314IV	32	575904	6212682	1.1	0	0	0	0	ikke	befisket	
1317-16	1314IV	32	575305	6213519	1	2	2			0.0	0.0	9pigh.
1317-17	1314IV	32	575337	6214309	1,2	4	4			33.4	13.0	
1317-18	1314IV	32	577378	6216419	1	3				48.1	2.0	ål
1317-19	1314IV	32	574676	6215746	1.2	1	1			ikke	befisket	
1317-20	1314IV	32	574944	6215528	1,6		3	3		123.8	24,8	ål,9pigh.
1317-21	1314IV	32	575299	6215170	1,7	3	3	3		229.5	39,2	ål
1317-22	1314IV	32	575493	6215021	2,6	2,5	2,5			91.9	9,9	ål
1317-23	1314IV	32	574542	6216013	1,1	4				224.6	58,2	
1317-24	1314IV	32	576629	6216362	0,6	3				153.4	0.0	